

פרשת בראשית תש"פ

GENESIS

PARASHAS BEREISHIS

1 / 15-25

the day and the night; and they shall serve as signs, and for festivals, and for days and years;¹⁵ and they shall serve as luminaries in the firmament of the heaven to shine upon the earth." And it was so.¹⁶ And God made the two great luminaries, the greater luminary to dominate the day and the lesser luminary to dominate the night; and the stars.¹⁷ And God set them in the firmament of the heaven to give light upon the earth,¹⁸ to dominate by day and by night, and to separate between the light and the darkness. And God saw that it was good.¹⁹ And there was evening and there was morning, a fourth day.

Rashi

16. ^{לִפְנֵי}הָמָּלְכִים – THE [TWO] GREAT LIGHTS. – שָׂוִים נִבְּרָו – They were created equal in size, וְנִתְּמָה הַלְּבָנָה – and the moon was reduced in size – עַל שֶׁקָּרָה – because it complained אֶתְמָרָה – and said, – אִי אֶפְשָׁר לִשְׁנֵי מְלָכִים – “It is impossible for two kings – שִׁישְׁתִּמְשׁוּ בְּכֶתֶר אֶחָד – to use the same crown.”²

□ AND THE STARS. **עַל יְדֵי שְׁמִיעַת אֶת הַלְבָנָה** – Because He reduced the size of the moon,
הִרְבָּה עֲבָדָיָהּ – He made its hosts many, **לְהַמְסִיךָ דַעְתָּהּ** – to conciliate it.⁸

22 ♣ INFINITY OF TORAH

R. Zwerg

3 Rashi⁴⁴ relates the incident that caused the moon to become a "lesser light." The Gemara⁴⁵ explains how this came to be:

Rabbi Shimon ben Pazi pointed out a contradiction. The verse says: "And God made the two great lights," yet it immediately continues: "The greater light [...] and the lesser light."

[We can resolve this as follows:] The moon said unto the Holy One, blessed be He, "Sovereign of the Universe! Is it possible for two kings to wear the same crown?" He answered: "Go then and make yourself smaller." "Sovereign of the Universe!" cried the moon, "Because I have suggested that which is proper must I then make myself smaller?" He replied: "Go, and you will rule by day and by night." "But what is the value of this?" cried the moon. "Of what use is a lamp in broad daylight?" He replied: "Go. Israel shall reckon by you the days and the years."

"But it is impossible," said the moon, "to do without the sun for the reckoning of the seasons, as it is written; And let them be for signs, and for seasons, and for days and years." "Go. The righteous shall be

named after you as we find: Jacob the Small, Samuel the Small, David the Small."

On seeing that [the moon] would not be consoled, the Holy One, blessed be He, said: "Bring an atonement for Me for making the moon smaller." This "atonement" is the sacrifice that is brought on Rosh Chodesh.

What exactly is going on here? If the moon had a valid complaint then why did Hashem originally create them equally? If the complaint wasn't valid, why does Hashem try so hard to placate the moon, to the point that He asked Bnei Yisrael to bring a sacrifice for His "transgression"?

26

2. *Chullin* 60a. Although the sun functioned by day and the moon functioned by night, they were said to be "using the same crown" because they both ruled over the same domain – the entire world (*Gur Aryeh*).

3. *Bereishis Rabbah* 6:4. The verse could have men-

tioned the stars at its outset: וַיֵּשֶׁ אֱלֹהִים אֶת שְׁמַי הַמֶּאֱרָרִים. הַקִּיָּלִים וְאֵת הַמִּכְבָּבִים. הַתְּהוֹלִים וְאֵת הַמִּשְׁכָּבִים. It mentions them only after it alludes to the diminution of the moon to teach us that they were created to conciliate it (*Gur Aryeh; Be'er Mayim Chaim*).

1. המדמה ה' של יוסף

4

וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים מִסְפֶּרֶת (חֵלֶץ ס ע"ב) שֶׁהִשְׁמַח וְהִגִּיר וּבָרָא וְהָיָה בְּגִדְלָם, שְׁנָאֹמֶר:
"וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת שְׁנֵי הַמְּאֹרֹת הַגְּדֹלִים" (בְּרֵאשִׁית א, טו) [וַיִּבְרָא הַיָּמָּה "א,"
שֶׁבָּכֶל מְקוֹם שְׁנָאֹמֶר שְׁנֵי, הַכִּנְיָה שֶׁהֵם וְהָיָה, כְּמוֹ שְׁנָאֹמֶר (וַיֹּאמֶר סב ע"א)
שְׁשֻׁעֲרֵי יוֹם הַכַּפּוּרִים יִהְיוּ שְׁנִים בְּמֵאָה בְּקוֹמָה וּבְדָמִים, שְׁפָתוֹב בָּהֶם
שְׁלוֹשׁ פַּעַמִּים "שְׁנֵי". וְהוּא הַדִּין בְּשְׁנֵי צָפָרֵי הַמְּצָרֶע (וְנִגְזֵרִים פ"ד מ"ה)
מִדְּקָתִיב "שְׁנֵי צָפָרִים חֵיֹת טְהוֹרוֹת" (וַיִּזְכֹּר יר, ד). אֵף כֵּן, "אֶת שְׁנֵי
הַמְּאֹרֹת," שְׁשֻׁעִים בְּגִדְלָם.] טַעֲנָה הַלְכָּנָה שְׁאִי אִפְשָׁר לִשְׁנֵי מַלְכִּים

בן מלך על הר-

ומלבד שעצם הדברים אינם מובנים מאי
משמע שהלבנה קטרגה ונענשה, ואתו
יש לגרמי השמים בחירה ושכר ועונש. וגם
צריך ביאור מה חטא העולם ושאר הנבראים
שאבדו את המאור הגדול השני להאיר בלילה.

וכן תמוה, דלכאורה צדקה טענת הלבנה,
וכי משום שטענה טענה אמיתית צריכה
דווקא היא להתמעט.

ה

סופר

בראשית

כתב

ואמרו חז"ל ואם הגביה עצמו תקנתו
שישפיל עצמו. והיינו דאמר הקב"ה ללכנה
לכי ומעטי עצמך, היינו שזהו תקנתה בת
שקלקלה, ולעתיד כתיב ויטעיה ל, טו והיה
אור הלבנה כאור החמה, שאחר שהשפילה
עצמה שוב יגביה הקב"ה. וממנה ילמדו
הצדיקים להקטין עצמם, וזה עצמו פיוס
ללכנה, שילמדו הצדיקים ממנה להקטין
עצמם תמיד. והיינו עתידים הצדיקים
שיקראו בשמך, דוד הקטן שמואל הקטן,
שממך ילמדו שלא להגביה עצמם, כנ"ל
וק"ל:

the waters were angry (תָּקַח) at the Jewish People. Similarly, we find that at the time of the Great Flood the waters of the *Mabul* displayed free will, as it says (*Noach* 7:18), *the waters strengthened*, which, Rashi explains, means that the waters strengthened themselves of their own accord. How are we to understand all of this?

Here we see an amazing phenomenon. When Hashem created the world He bestowed wisdom on all creation—on animals, on vegetation, and even on inanimate entities—just as He gave intelligence to Man. On Shabbos we say, *The luminaries that our G-d created are good; He has fashioned them with wisdom, insight and discernment.* This implies that Hashem gave the celestial bodies a degree of wisdom and intelligence—including free will—at the moment of their creation. The Midrash says that at the time of Creation the sun and the moon argued about who should be the greater luminary. Additionally, grasses learned from the trees and created themselves (*Chullin* 60b). Also, the earth did not obey Hashem's instruction when it sprouted trees. It had been commanded to produce trees whose bark would taste like the fruit of the tree, and it refused to do so. We see repeatedly that nature displayed *תְּחִיָּה*, free will, during the Creation.

* We can extrapolate and suggest that whenever Hashem performs a miracle, it is as if He is recreating the world. He gives intelligence and free will to all participants involved in that specific miracle. For example, we read (*Shemos* 11:7) that during the Plague of the Firstborn, *no dog shall wag its tongue*. We are therefore instructed to throw a *neveilah*, a non-kosher carcass, to the dog (*Shemos* 22:30). Rashi explains that since the dogs did not bark when Hashem revealed Himself in Egypt, they were to be rewarded with the carcass. One might wonder why a creature that has no free will should be rewarded or punished for its behavior. However, based on the premise that Hashem infuses every creation involved in a miracle with intelligence and free will, we can understand that during the Plague of the Firstborn the dogs attained free will. They therefore deserved reward for respecting Hashem's presence in Egypt and remaining silent.

אמרו חז"ל על דוד המלך (מובא בהקדמת פרק שירה) "בשעה שסיים ספר תהלים וזה דעתו עליו, אמר לפני הקב"ה יש ברי' שבראת בעולמך שאמרה שירות ותשבחות יותר ממני, באותה שעה נודמנה צפרדע אחת ואמרה לו: "דוד אל תזוז דעתך עליך שאני אומרת שירות ותשבחות יותר ממך" וכו'.

* רגילים אנו לבאר ענין פרק שירה, שזה הרעיון והכוונה שאנו מוצאים בפסוק זה או אחר, אנו מרגישים ולומדים ממצאותיו וטבעו של אחד הנבראים, ומפני זה מיתחסים אנו אליו את הפסוק כאילו היה בעצמו אומר שירה זו, כמו "השמים מספרים כבוד א-ל ומעשי ידי מוגיד הרקיע", כי כשתבונן בשמים ובכל המון צבאותיהם אנו באים לידי התפעלות להבין ולהרגיש כבוד א-ל ונפלאות מעשי ידיו — אבל באמת פשוטן של דברים הם כי כל הנבראים עצמם אומרים את השירה, אלא לא כמו שהם נמצאים ונבחנו פה, שהם במדרגת "בע"ה, בלתי מדברים, אלא לפי מציאותם האמתית בשרשם, ששם הם עליונים ונשאים, בעלי שכל ודעה, ואומרים שירה המבטת מדת הכרתם במלכו של עולם. והנה שירת הצפרדע "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" מורה ומלמדת

Aggadata, on the other hand, conveys its teachings by other means. Most of the ideas in Aggadata are derived from Scriptural texts, just as Halachah is; but they rarely stem from the simple translation of the verses. In order to reveal the concepts of Aggadata, the verse is usually read at another level of meaning, the exegetical level known as "*derash*." Although the Sages' dictum states that the simple meaning of the text is always true ("אין מקרא יוצא מידי פשוט"),⁴ the Torah has many levels of meaning, which are alluded to by seemingly superfluous words, unusual usages, and the juxtaposition of verses. "*Derash*" is the exegetical method of interpreting the allusions lying beneath the surface of a verse.

A more important difference between the two domains of the Oral Torah is that whereas Halachic discussions are rigorously logical, Aggadata is often noticeably obscure. This obscurity is intentional: in Aggadata the message — often some of the most basic ideas of Judaism — is garbed in what appear to be parables, riddles or even practical advice without apparent religious content. In line with this, one great authority writes that the above-mentioned dictum, that a verse never departs its plain meaning, applies only to the Torah's verses and not to Aggadic statements; in fact, he writes, the plain meaning of Aggadata is usually not its true meaning.⁵

וברש"י: "זאת הנוכבים — על ידי שמיטת את הלבנה הרבה צבאיה להפסיד דעתה". דברים אלו שכתב רש"י "להפסיד דעתה", וכן ברש"י לעיל "שקטרגה ואמרה אי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד", הם דברי קבלה. אבל ודאי שלא מדובר בכדור הלבנה הנראה לעינינו, אלא ברוחניות שלה. —

פניני פרשת ויצא דעת עה

פירש"י: עשאו כמין מרוב סביב לראשו שירא מפני חיות רעות התחילו מריבות זו עם זו זאת אומרת עלי יניח צדיק את ראשו וזאת אומרת עלי יניח מיד עשאו הקב"ה אבן אחת וזהו שנאמר ויקח את האבן אשר שם מראשותיו.

ולכאורה דבר פלא הוא, מי הם שרבו זה עם זה, הלא האבנים אינן רואות ואינם מבינות מאומה, ואיך יכולין לריב בענין דק כזה על מי יניח צדיק את ראשו, תמוה מאד! והחוקר האלקי הרמח"ל ז"ל במסילת ישרים פ"א מביא וז"ל: הנה עילוי גדול הוא לבריות כלם בהיות משמשי אדם השלם המקודש בקדושתו יתברך כענין אבני המקום שלקח יעקב ושם מראשותיו שנתקצו למקום א' שהיתה כל אחת אומרת עלי יניח צדיק את ראשו, עכ"ל. וטעון בירור איזה עילוי הוא לדומם להיות ממשמשי אדם השלם המקודש, איך מרגיש הדומם את העילוי?

וכבר הראנו אאמו"ר הגאון זצוק"ל לדעת, כי כל הנבראים והנבראים אין מציאותם האמתית כמו שנראים לעינינו כאן, שזהו כבר לפי

שנצטמצמו בגבולי זה העולם, ולא פה התחלתם ושרשם, כי פה החלק היותר קטן ממציותם האמתית בעולמות העליונים, ולפי מציאותם בעולמנו הם דוממים, אבל בשרשם הם בעלי שכל והרגש, וכמו שאמרו חז"ל (ב"ר י): אין לך כל עשב ועשב שאין לו מזל ברקיע שמכה אותו ואומר לו גדל. והציור לזה, כמו שהאדם במוחו מרגיש את כל הנעשה והנאע בכל אחד מאבריו, אבל אין האבר מרגיש מה שנעשה בכללות האדם, ואפילו מה שנעשה באבר עצמו אינו מבחין, כמו כן לפי האמת אצל הדומם והצומח — במהותו העליון מרגיש הוא בכל הנעשה והנאע בכל בחינותיו עד העולם התחתון שהוא בצורת דומם. ואף שדברי חכמים ז"ל הקדושים אינם צריכים ראייה או מופת, בכ"ז אפשר להבין דבריהם מזה שאף המדעים יודעים כבר שכל דומם יש בתוכו ומכיל בקרבו כ"כ הרבה חלקים דקים (אטומיים) אשר כח טמיר ונעלם מעין מחזיק אותו, ויש ביכולתו להוציא מקרבו חומרי נפץ נוראים ע"י חלוק הגרעינים האלקטרוניים המקיפים בו. ולכן הבאור הוא כי האבן אין התחלתה פה כמו שנראית לעינינו אבר בלתי מרגיש, אלא יש לה שורש רוחני למעלה, והכח הרוחני למעלה רוצה בעילוי הגדול להיות משמש אדם השלם המקודש בקדושתו יתברך, והכח הרוחני בבחינת נשמה של הנברא איחד את כל הבחינות השונות של האבנים ונעשו לאבן אחת, כי ע"י שהיה להן רצון אחד ממילא נעשו אבן אחת. וועיינו שעו"ד (כי כל בשמים ובארץ).

אי אפשר לנו לפרש ולא נוכל להבין את הענין באופן אחר, האדמה חטאה ולא הוציאה פירותיה כפי שנצטוותה ונענשה על זה, איך חטאת האדמה ואיך יכולה היא, לפי מה שמתראית לנו מציאותה פה, למרוד ולבחור אחרת? אלא רואים אנו מכל זה כי כשצוה הקב"ה היה למי לצוות, היה מי ששמע וביכולתו היה למלא או להמנע מלקיים את הדבר, הדברים נאמרו למציאות עליונה, בעלת הכרה נעלה, היודעת ומכרת מה עליה לעשות, ולכן אפשר היה גם לחטוא ולמרוד, ומפני שלא הוציאה האדמה עץ פרי, ראויה היתה להענש ונפקדה על עוונה, ולא יקשה לנו איך אפשר במצב עליון ונשא כזה ענין חטא ומרידה, הלא כבר מצינו גם גבי מלאכים ענין חטא, והלא גם "במלאכיו ישים תהלה", ולא יזכו בעיניו בדין. וכן רואים אנו כי גם הנמצאים, שבעולמנו הם דוממים, בשרשם הם בעלי דעת ושכל, חיים ומבינים הכל, וכמו שמצינו במדרש ויצא (הובא ברש"י) על הפסוק ויפגע במקום ויקח מאבני המקום, "התחילו האבנים מריבות זו עם זו, זאת אומרת עלי יניח צדיק את ראשו, וזאת אומרת עלי יניח מיד עשאו הקב"ה אבן אחת". ולכאורה דבר פלא הוא, מי הם שרבו זה עם זה? הלא האבנים אינן רואות ואינן מבינות מאומה, ואיך יכולות לריב בענין דק כזה על מי יניח צדיק את ראשו, אלא הדבר מתבאר לפי מה שאמרנו, כי אף שפה הדוממים אינם יודעים ומכירים כלום, אבל לפי מציאותם בשרשם יודעים הם

The Sages' decision to commit the Oral Torah to writing created no problem with respect to the laws of Jewish behavior, i.e., the Halachah! But with respect to the more abstruse concepts of Judaism, the Sages found themselves in a dilemma. Unlike Halachah, these concepts cannot be readily understood by everyone; indeed up until then they had been taught only to the wisest of the students of each generation. If they were now committed to writing and so made available to all, they would be exposed to the misunderstandings and distortions of untutored readers. On the other hand, if they were not written down, they might — just as the Sages feared — be lost forever.

✱ The problem was solved by writing these ideas down in, as it were, coded form: the obscure form of parable and hint. The keys to their true meaning would continue to be transmitted orally; they were relatively few and ran no great risk of being forgotten. In this manner the Torah's deepest wis-

dom would be preserved, and at the same time it would still be protected from the ravages of misunderstanding. Wise students would be shown the way to divine the true meanings behind the parables, while the inept would take them for nothing more than charming tales or shrewd advice.

Thus, it proved necessary to transmit the most profound concepts in Torah by the least comprehensible means, for these are the very ideas that are most liable to be misunderstood.

As an example, let us consider the following passage:

It is written, "And God made the two large luminaries"⁷ [indicating that sun and moon were originally created the same size]; yet it is written, "The large luminary and the small luminary"⁸ [indicating that later the moon became smaller].

The moon complained before the Holy One, blessed be He: "Master of the world! Can two kings use the same crown?"

"If so," God replied, "go and diminish yourself."⁹

➔ This story contains, in cryptic form, the philosophical underpinnings of one of the deepest puzzles of Creation: why did God place man in a material setting where His presence is hidden?¹⁰

כשהנשמה נכנסת לגוף ממעטים אורה הרב לתת מקום ליצירה, בעולם הבא תתעלה על-ידי מעשיה ולפי זה תזכך את הגוף ואמנם, מה שצריך להבין עתה הוא שיעור כחה של הנשמה שניתן לה לעמוד בתוך הגוף הזה. וזה, כי אם היה כחה רב ואורה גדול מאד — ודאי היתה נותנת הארה גדולה כל כך לגוף שהיה מתעלה במציאותו, וחסרונותיו היו נשלמים רגע אחד¹¹, ויצר הרע — הוא העיקר בחסרונות שרצה בם האדון ב"ה לצורך הבחירה והשכר ועונש — הנה לא היה שולט באדם כלל, כמו שאינו שולט במלאכים מפני רוב הארתם ושלימות ידיעתם וחישיבותם¹². תדעי לך שהרי לעתיד לבא נאמר (ישעיהו יא, ט): "לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי כי מלאה הארץ דעה"; ובאותו הזמן נאמר (יחזקאל לו, כו): "והסירותי את לב האבן מבשרכם" וגו', לגדול מעלת הנשמה שתגדל בזמן ההוא¹³. ואמנם מצד אחר, הנה אם היתה הנשמה במציאותה העצמי שפלה ולא גדולה, לא היתה יכולה לעמוד בכל כך יקר וגדולה אשר יעשה לה לעתיד לבא, להיות יותר ממלאכי השרת.

אבל הענין הוא, שהנשמה במציאותה ושרשה גדולה היא

16

מאד מאד, אבל כדי שתבא בגוף הזה — הנה הקב"ה ממעט אורה וכחה, ומשאיר לה רק אותו השיעור הראוי לגוף בעולם הזה. והנה היא באותה שעה כירח זאת שנאמר לה (חולין ס): "לכי ומעטי את עצמך", ולעתיד לבא (ישעיהו ל, כו): "והיה אור הלבנה כאור החמה"¹⁴. והנה בידה טובה — להתעלות מעילוי לעילוי עד תקפה העליון, לפי שלימות מעשיה. והנה לפי מיעוט הכח אשר ניתן לה בעולם הזה, היא עומדת סוגרת ומסוגרת בתוך הגוף העכור הזה כל ימי צבאה, להתנסות ולהבחין בנסיונות היצירה, שעל כן הושם באדם, וכמאמרם ז"ל (זהר ח"א, מדרש הנעלם קו): "לא ברא הקב"ה יצירה אלא לנסות בו בני האדם". ולפי כשרון מעשיה — כך זוכה לעצמה עילוי, להתעלות ממדרגה למדרגה. והנה בזמן הגמול אז מוצאות כל הנשמות פעולתם¹⁵, ומהתעלות במעלתם על פי מעשיהם, ובמעלתם זאת ישובו ויזכרו את גופותיהם בזמן התחייה¹⁶, ויתענגו על רוב שלום לנצח נצחים, וכמו שביארנו לעיל.

נפקא לן מינה — ששורש גדול צריך שיהיה לנשמה, מצד עצמה, ומקורה צריך שיהיה נכבד עד מאד, עד שתהיה ראויה לכל היקר אשר יהיה לה לעתיד לבא. אבל משפילים אותה, להגביה אותה ולהיטיבה באחריתה, בשום עליה האדון ב"ה את חקו לאמר: לכי ומעטי את עצמך, ליכנס בגוף העכור הזה, ולהיות בו כל ימי חייו הבלו. ושם שם לה חק ומשפט — כל התורה הזאת לעבדה ולשמרה, אלה הדברים השייכים לה בהיותה בגוף הזה. ואמנם, מפני שכבר תש כחה וחלש אורה

Understanding the Trait of Watchfulness 7

What is more, one who walks through his world without contemplating whether his way of life is good or bad, behold he is like a blind man who walks along the river's edge, which is undoubtedly dangerous in the extreme, and its evil, its potential for harm, is more likely to occur than its salvation. One who drifts through life without weighing his actions is in great danger at all times; he is much more likely to harm himself than to protect himself.

The Ramhal is telling us that physical blindness and mental blindness are essentially one and the

✱ כתיב: "נר ד' נשמת אדם וגו'" (משלי כ, כז), כינה החכם מכל אדם את נשמת האדם "נר ד'", כי היא חלק אל-ה ממעל, ואורו של נר זה רב הוא עד למאד.

ואיתא בגמ' פסחים (סח א): "רב חסדא רמי, כתיב (ישעיהו כד, כג), וחפרה הלבנה ובושה החמה, וכתיב (שם ל, כו), והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים. לא קשיא, כאן לעולם הבא [וחפרה הלבנה ובושה החמה, שלא יהא בעולם אלא זיו וזוהר שכינה, רש"י], כאן לימות המשיח [והיה אור הלבנה כאור החמה וגו']", וע"ש. ברש"י שבימות המשיח יהיה אור החמה שמ"ג פעמים יותר מאורה עכשיו, ועל אור יקרות זה אמר הכתוב שבעה"ב יהיה "וחפרה החמה וגו'" מפני אור זיו שכינת הקב"ה.

והנה אם כי עדיין אין לנו בעולם הזה את אור זיו השכינה, מכל מקום באדם עצמו גם עכשיו יש בו "נר ד'", נשמתו היא חלק אל-ה ממעל, והאור שבו גדול לאין שיעור.

אכן, מכאן אנו דנין גם לאידך גיסא, שמכיון שצריך אור גדול כל כך — "נר ד'", הרי זו ראייה שהחושך אצל האדם גדול הוא עד למאד, וכדי לגרש חושך גדול זה, צריך לנר ד'.

Why Death Is Good for Mankind

Rabbi Luzzatto expands upon this as follows: Death is a consequence of people's inability to fully actualize the soul's potential in elevating the body. Thus, the soul retains this unused potential. The body too suffers, because it is unable to make use of everything the soul has to offer. Thus, as long as the person is alive, both parts of the soul-body partnership suffer. God alleviates this anguish through death.

When a person dies, his or her soul goes to a place known as the World of Souls. There, freed from the body, it grows to the extent that the person developed it during his or her lifetime. It develops according to how much Torah was learned and how many commandments of the Torah (*mitzvot*) were observed while it was with the body. The body simultaneously goes through a decomposition process which purifies it,¹⁵ al-

lowing the body to rid itself of the negativity put in it through the person's actions. Once the soul has grown to the extent that it can, based on that person's actions, God reunites it with the body at the time He establishes as being best for the world. Once the body and soul are reunited in this way, the soul will be able to give the body what it was unable to give it before. At that point, the reunification is the healthiest partnership possible. The body and soul unite in a true oneness of which they were not previously capable.

Significance of Our Belief in Resurrection

Why is the concept of resurrection such a cardinal belief, and why is it mentioned three times a day in our prayers?

Resurrection speaks to the exact precision of God's reward to people. Nothing in spiritual creation is ever destroyed. Whatever we create spiritually, during our physical sojourn on earth, is brought back to us to the exact extent that we developed it while alive. This occurs when our souls rejoin our bodies during the time of resurrection and afterwards.

This concept invests tremendous, eternal meaning into our every act. Whatever we do remains with us forever because of the everlasting nature of positive spiritual behavior.

19a R. Hillel Ascending the Path

spiritual plane, in *Gan Eden* each *tzaddik* will dwell in his own *huppah*. What exactly this *huppah* will look like is directly contingent on the individual's level in the service of Hashem. No two structures will be identical, because no two people's accomplishments are identical; everyone shapes his own eternal reward. The problem is that everyone will see not only his own winnings, but those of the people around him as well. This is where things get uncomfortable.

For example, let us say Reuven and Shimon both did someone an identical favor. There was only one minor difference. Reuven did it with a sigh, perhaps rather annoyed at the time and trouble it involved, while Shimon did it with a smile, bringing joy to the recipient. If Reuven noticed the contrast at all, he probably considered it trivial. But this world's petty cash is Gan Eden's millions. The choicest of this world's prime real estate cannot begin to approach the most modest stake in the World to Come – and in this high return market, Shimon's extra smile earned him a palace for all eternity! Of course Reuven could have smiled too, and received a similar reward.

It would have been very easy and very worthwhile. But Shimon did and Reuven didn't, and in the World to Come, it is too late to make amends. Shimon, and not Reuven, has the lavish *huppah* which could just as well have been Reuven's.

When Avraham stood at the *Akeidah*, the Almighty said to him, "Avraham, Avraham!" The Midrash tells us that the Almighty was making a veiled reference to the "heavenly Avraham." In other words, there is an image in Heaven of the ideal Avraham, the

perfect Avraham, the Avraham whose potential is fully realized. When Avraham passed this awesome ordeal of the *Akeidah*, when he showed himself ready to sacrifice his one and only son to obey the Almighty's command, he reached that level of perfection right here on this earth. At that moment, the image of Avraham on earth mirrored the image of Avraham in Heaven, and the Almighty declared, "Avraham, Avraham!" Both Avrahams are identical.

When the angels went up and down the ladder in Yaakov's dream, they saw the image of Yaakov in Heaven. They saw what he could be, what he could achieve. Then they came down and saw that the earthly image of Yaakov was identical to the heavenly image, so Hashem called out and said, "Yaakov, Yaakov!"

Just as there are two Avrahams and two Moshes, there are also two of each and every one of us. There is one image in Heaven of what we could and should be, and then there is the image of the reality here on earth. Can these two images be brought into alignment so that they become mirror images? They certainly can. But it is up to us. That is our mission here on this earth. When the opportunity presents itself, it is our responsibility to rise to the occasion. Otherwise, we may remain the unfulfilled image of ourselves that bears no resemblance to our image in Heaven.

Next we thank God "for our souls which are in safekeeping with You." With these words we thank God not only for the fact of our existence, but also for the quality of our existence. The quality of our lives is due to the fact that we each have a soul. It is not enough to "admit" our thanks to God for having a soul. When we think about the tremendous quality of having a soul, we must sing God's praises: "And tell Your praise . . . for our souls."

The Hebrew word for safekeeping is *pikadon*, which really means "collateral." The soul of a human being is also called a *pikadon*. Some commentators say that the word here refers to the fact that part of our soul rises to heaven when we go to sleep each night, and we are not assured of getting it back the following day. We say that our souls are in safekeeping with God because He returns them to us every day, even though we may not merit His doing so.

Rabbi Yose HaGalili said: "This sign should always be in your hand. As long as a person is alive, his soul is in the hand of his Creator."¹⁶ This means that God designates a tremendous amount of soul for each person, but each of us must draw it into ourselves. God sets up the situation, but it is up to each of us to do what we must to release the soul from its root into ourselves. Each of us has within us only a fraction of what our souls contain. God evaluates what we do with what we have, and if we merit it, He sends more of our souls into us.

In this Modim prayer, we thank God for giving us life. We also thank Him for designating so much potential spirituality to us, should we only wish to make use of it.

תמיד ולעולם רק בבחינת רבי אלא הרבה פעמים הוא בבחינת תלמיד.
 "זכר ונקבה ברא אותם" (בראשית א, כז).
 (הקב"ה בירך לא רק את האדם הגשמי אלא אף את האישיות הרוחנית
 בברכת "פרו ורבו ומלאו את הארץ" (בראשית א, כח). כלומר: עלו
 והתפתחו במעלות הרוח, עלו לפסגות הגבוהות של המחשבה והרוח! אף
 על פי שכל אישיות טבועה במטבע של שני היסודות, הזכר והנקבה,
 עדיין עליה להזדקק בהכרח לאישים אחרים כדי שתוכל להוציא עצמה
 לאור במלואה, כלומר: על זכר אף אישיות להזדקק ליסוד הנקבה
 שבחברו, וכן על הנקבה שבה להזדקק ליסוד הזכר שבחברו.
 בין שניהם נערכת השפעת גומלין של זכר ונקבה, כעין מה שמתרחש
 בעונת הסתיו כשנושבת הרוח ומעבירה זרעים מעץ לעץ. האדם השרוי
 לבדו, בלי חברותא, יישאר עקר. "ויברך אותם אלהים ויאמר פרו ורבו"
 (שם א, כב) - כלומר כשהם "אותם" ושרויים יחד. הברכה הגדולה ביותר
 שנתברך בה האדם מתבטאת ביכולתו ובכשרונו להוציא לאור את עצמו,
 היינו: לגלות בתוך עצמו הן את בחינת הזכר שבו והן את בחינת
 הנקבה שבו. הקב"ה בירך את אברהם אבינו בעלותו לארץ הבחירה
 ב"יהודה ברכה" (שם יב, ב) - לאמור: יהא בכוחך לשתות ממעינות
 החכמה העמוקים שיתגלו לפניך ולפתח בתוכם את סגולת הנקבה עד
 לשיא. ומיניה וביה: יהא בכוחך למסור את כל מה שכבר השגת ועוד תשיג
 בעתיד לאומה הישראלית כדי להכשירה לקבלת דרך התורה, הנביאים
 וחכמי המסורת וכן אף להשפיע ברכה על עמים אחרים.

ממעמקים בראשית

טרם ניגש לבאר את דברי חז"ל אלו עלינו להתבונן בשורש ענינם של נושאי
 פרשתנו - השמש והירח. חכמינו ז"ל גילו לנו כי המאור הגדול, השמש, משתייך
 לבחינת "משפיע", ולעומתו המאור הקטן משתייך לבחינת "מקבל". (בזוהר
 ויקרא י"ב ע"א איתא, אביך - שמשא, אמך - סיהרא, ודוק. וע"ע ברבינו בחי
 בראשית א' ל"ח ד"ה ידוע).
 עוד מתחילת בריאתו השמש היה מקור ההארה והירח קיבל אורו
 מהשמש.
 וכן מבואר בפירושו של רבינו בחי (בראשית א' י"ד בסופו): "כי הלבנה

אין לה אורה מצד עצמה, כי אם מאור השמש. לכן תקנו רז"ל בתפילת "יוצר
 אורי" - ראה והתקין צורת הלבנה, כלומר שהיא צורה בלתי אורה. [אורה] כחוס
 הברזל שהוחם באש, שאין החוס מצד הברזל רק מצד האש שהוא מחמם,
 והברזל מקבל החמימות ממנו. ועל זה אמר ר' חסד וא"י, 'למארת'
 כתיב, כי שניהם אור אחד".
 נמצאנו למדים שבמלה "מאורות" (חסר וא"י) - המופיעה בפסוק ט"ו
 (בראשית פרק א'), ומתייחסת אל תחילת בריאת שני המאורות - רמזה לנו
 התורה שהלבנה נבראה מתחילה כמקבלת אורה מהשמש.
 ענין ההשפעה טבועה כל כך במהותה של החמה עד כי גם שמה וגם צבעה
 מורים על ענין ההשפעה. וכן כתב המהר"ל (נצח ישראל פי"ז) וז"ל: "החמה
 אשר היא אדומה כדאיתא בביב (פי"ד ע"ב): 'היא שמשא סומקתא היא', בשביל
 כך נקראת השמש חרסה - 'בטרם יבא החרסה' (שופטים י"ד י"ח) כי החרס הוא
 אדום. וכמו שנקרא המאור הקטן לבנה על שם הלבנות, כך נקראת השמש חרסה
 על שם האדמיות".

נמצא ששמה הנוסף של החמה, 'חרסה', מורה על צבעה האדום - כדוגמת
 החרס האדום - צבע המורה על ההשפעה*.
 לעומת זאת הלבנה נקראת על שם צבעה הלבן - שהוא בחינת העדר צבע,
 המורה על העדר השפעה ועל הנכונות לקבל.
 הרי לנו שבנוסף על עצם אופן פעולתם - גם פסוקי התורה וגם שמות
 וצבעי השמש והירח מורים שמראשית בריאתם נועדו זה להשפיע וזה לקבל.

חטא הלבנה

לאור הקדמה זו נוכל לחזור ולבאר את דברי חז"ל המובאים לעיל.
 מתחילה כשיצתה הלבנה מתחת כפי של הקב"ה, העמידה עצמה כמקבל גמור
 וקבלה בשמחה את כל ההארה שנאצל עליה מהחמה. אך גזרה חכמתו יתברך
 שיהיה מצב של חסרון שלימות בעולם. והטעם לזה הוא: כי אם היה העולם
 שלם והיה מוביל באופן טבעי ומוכרך לכיוון הטוב, לא היה מקום לעבודת
 ובחירת האדם. ובכן נברא העולם באופן של חסרון כדי שיהיה לאדם אפשרות
 לתקן ולהשלים את החסר. אותו מצב של חסרון גרם לחטא הלבנה

וי"ל בהקדם ביאור מהות ענין השלום, שאין
 לפרשו רק כדרגה שלילית של העדר מחלוקת, שהרי
 מצונו שנאמר עושה שלום במרומינו, וכן מש"כ בזוהר
 ששבת היא שלמא דעלאי ותתאי, ומה ענין שלום
 בעולמות העליונים, אחר שלא שייך שם העדר שלום
 שמקורו מהס"א, והרי ששלום הוא ענין חיובי
 ומדרגה מיוחדת. וענינו ע"פ מד"א במדרש פר'
 ואתחנן (דב"ר פ"ב), אמר הקב"ה לישראל, בני,
 כל מה שבראתי בראתי זוגות, שמים וארץ זוגות,
 חמה ולבנה זוגות, אדם ותורה זוגות, עוה"ז ועוה"ב
 זוגות, אבל כבודי אחד ומיוחד בעולם, מנין ממה
 שקרינו בענין שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד. והיינו
 שרק הקב"ה לבדו הוא יחיד ומיוחד, שהוא אחד
 ואין שום דבר וולתו ית', ואילו הבריאה כולה היא
 זוגות. והענין בזה כי כל סדר הבריאה מיוסד על
 משפיע ומקבל, החמה משפיעה ללבנה המקבלת,
 והארץ מקבלת מהשמים כמ"ד (ישעיה נה) כי כאשר
 ירד הגשם והשלג מן השמים ושמה לא ישוב כי
 אם הרוה את הארץ והולידה והצמיחה. וכן אדם ותורה
 וכל הנבראים ועוה"ז ועוה"ב, הכל מיוסד ע"י משפיע
 ומקבל. ועד"ז גם ירידת השפע לעולם בכל דור
 ודור נמשכת דרך משפיע ומקבל, ע"י הצדיק יסוד
 עולם שהוא המשפיע את ההשפעה למקבלים כמבואר
 בספה"ק.

ימי זיכרון

בספר בראשית נאמר: "ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים
 ברא אותו, זכר ונקבה ברא אותם. ויברך אתם אלהים ויאמר להם אלהים:
 פרו ורבו ומלאו את הארץ" (בראשית א, כז-כח). לפנינו מקרא יסוד
 ביהדות, לאמור: הבורא נטע באדם את הטבע לפריה ורביה ולתוספת
 צאצאים מתמדת, ושפוריותו תתרחש מבחינה ביולוגית על ידי הזדווגותם
 של הזכר והנקבה.

הבורא נתן לעולם האורגאני הביולוגי בכלל ולאדם בפרט את מתת מח
 הילודה וההתרבות. כבר עם בריאת צמחי הארץ ציווה הקב"ה: "ותדשא
 הארץ דשא עשב מזריע זרע עץ פרי עושה פרי למיניו" (שם א, יא) - היינו
 שהעולם הבוטאני ירבה ויתפשט. כשברא את החיות והעופות אמר

על כל אלה מוסיפה לנו התורה, כי הברכה קשורה ומותנית ב"אותם"
 - היינו ב"ט"ר דו". היחיד הבודד אינו בר ברכה. הפריה ורביה אינה
 אפשרית ביחיד, שהרי אין זו אלא תוצאה של הזדווגות השניים - הזכר
 והנקבה. הברכה מצויה בעיקר במסגרת "זכר ונקבה ברא אותם" (שם א,
 כז), כלומר רק על ידי התקשרותם של הזכר והנקבה הם מתברכים יחד
 בברכתו של הקב"ה: "ויברך אותם אלהים ויאמר להם: פרו ורבו" (שם א,
 כח) - בלשון רבים.

יתירה מזו: היהדות פיתחה השקפה מקורית מופלאה לאמור: ברכת
 "פרו ורבו" לא נתייחדה לעולם הטבע בלבד אלא אף בעולם הרוחני
 המטאפיזי מהדהדת ברכתו זו. לכאורה העניין פאראדוקסאלי, אך כך
 הוא, שאף את עולם הרוח והנשמה טענו הבורא במטבע של "זכר ונקבה
 ברא אותם", להיות בו הכול משפיע ומשפיע, נותן ומקבל, בר כוח יצירת
 פעיל ובר יכולת סבילה ללבישת צורות. זהו שאמרו חז"ל: "בשעה שברא
 הקב"ה את אדם הראשון, בד"ר פרצופין בראו" (בראשית רבה ח, א) -
 כלומר: כל אדם בעולם מורכב מד"ר פרצופים, מדוכרא ונוקבא. כל אדם
 הוא משפיע ואף מקבל כאחד. יש בו הכוח היוצר וגם החומר ההיולי הנכנע
 ליוצר למשל: הרבי היושב ומלמד את תלמידיו ושפתיו נוטפות להם דברי
 תורה וחכמה - הרי הוא היוצר, הדוכרא; ואילו תלמידיו המקשיבים,
 שהוא במחשבתו המבוססת מפרה כעין זרע את מחשבותיהם ואת
 רגשותיהם - הם הנוקבא, כנאמר: "יערוף כמטר לקחי, תזל כטל
 אמרותי, כשעירים עלי דשא וכרביבים עלי עשב" (דברים לב, ב). והנה לפתע
 קם תלמיד בעל ראש ממוחל וחרוף ושואל שאלה לפני רבו - הרי שאלתו
 מעוררת את חשיבתו של רבו עד שמחשבותיו מתחילות לנטות לכיוון חדש,
 ואור חדש מאיר אל פני הרבי. התלמיד הטיל ברבו גרעין קטן, שלפעמים
 עושה פרי ומתפתח לפרח נהדר, והרי אז מתחלפים ביניהם התפקידים:
 התלמיד, הנער הצעיר בעל העיניים השחורות והבעת פנים של סקרנות,

נהיה בחינת דוכרא המשפיע; ואילו הרבי נהיה לפתע בבחינת נוקבא,
 הנפעל ומקבל שפע. אין לך אדם בעולם, אף שידיעותיו מועטות ביותר,
 שיהא לעולם ולתמיד אן ורק תלמיד, אלא הרבה פעמים הוא בבחינת רבי;
 ומאידך גיסא: אין לך גדול בעולם, בעל ידיעות רבות ונצורות ביותר, שיהא

שיקטרגו' ואמרה: "אי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד". משמעות הקטרגו היה, שהלבנה נמנעה מלהתבטל מפני המשפיע הגדול, ובקשה להתעטר ב"כתר" משלה. "הכתר [הוא]... כינוי על האור והזוהר" (רבינו בחיי שק), והלבנה בקשה להיות משפיעה בעצמה. הלבנה טענה שאי אפשר ששני מלכים יסתפקו במקור אחד של אור וזוהר. תשובת ה' לאותו קטרוג היתה, "לכי מעטי את עצמך", פירוש, כיון שהלבנה נמנעה מלהיות מקבלת, גזר ה' שיצומצם שפעה ואורה, והיא נקבעה כ"מאור הקטרוג". מאז והלאה היה היכר שהלבנה היא פחותה מהשמש, ולא היה מקום שהיא תתלה את ההשפעה בה בעצמה.

חטא הלבנה - שורש כל רע

אותו חטא של הלבנה, רחמנא ליצלו, מהווה שורש לכל מציאות החטא בעולם. תחושה בריאה וחזקה של בחינת "מקבל" כלפי בורא כל העולמים, היתה בהכרח מונעת מהאדם המקבל לחטוא כלפי המשפיע הגדול. הלכך כל חטא והמריית פה הבורא מעיד בהכרח על פגיעה בתחושת "המקבל" והרגשה של 'משפיע עצמי'. זהו איפוא ביאור דברי חז"ל: "אמר הקב"ה, הביאו כפרה עלי שמיעטתי את הירח". אין הכוונה לחטא שנמצא ח"ו בה' יתברך, אלא לפגם שנמצא בבריאה וגרם לחטא הלבנה. במלים אחרות, לגבי אותו פגם שנמצא בבריאה, ובכל אחד ואחד, אמר הקב"ה הביאו שעירי ראש חודש לכפר. * כפי שנתבאר, נקודת הפגם הוא הרצון להרגיש בלתי תלוי בהשפעת הזולת. הירח - כלפי השמש, והאדם - כלפי הבורא, וכן אנו אומרים בכל ראש חודש בתפילת מוסף: "ראשי חדשים לעמך נתת זמן כפרה לכל תולדותם, בחיותם מקריבים לפניך זבחי רצון ושעירי חטאת לכפר בעדם זכרון לכולם יהיו ותשועת נפשם מיד שונא". השונא שאנו מתפללים להושיע ממנו הוא היצר הרע (על פי הגמרא בסוכה נ"ב ע"ב) אשר משלה את האדם כאילו הוא משפיע ולא מקבל. כדי להתגבר על אותו רצון אנו מביאים שעיר חטאת המכפר על שורש השורשים של חטא זה - "זמן כפרה לכל תולדותם". אותה כפרה זמנה בראש חודש, כי דווקא כאשר הלבנה מתחדשת ומתחלת סביב חדש של בחינת מקבל, אנו מבקשים שיתוקן בחינתה בשלימות, כדי שעל ידי זה יתוקן שורש החטרוג בכל חבריאה כולה.

כידוע לא קיימת בעולם התנגדות יותר עמוקה ועזה מהתנגדותם של שני האומות - ישראל ועמלק. נשתדל לעמוד על הנקודה שבה הם נבדלים ומתנגדים זה לזה.

30 דוד - ירח

מלכות בית דוד נמשלה לירח, כמבואר בפירושו של רבינו בחיי על התורה (בראשית ל"ח ל'), וז"ל: "פרץ על שם הלבנה (פ' שזרח בבחינת חמה ופרץ בבחינת לבנה) ומלכות בית דוד בא מפרץ שהוא כנגד הלבנה. וידוע כי ימות הלבנה כ"ט יום, ע"כ תמצא מפרץ בן יהודה עד צדקיהו עשרים ותשע איש. כיצד? פרץ, חצרון, רם, עמינדב, נחשון, שלמון, בועז... יהויכין, צדקיהו. הם עשרים ותשע איש כנגד ימות הלבנה. וכשם שהלבנה שוקעת אחר כ"ט יום, כך מלכות בית דוד נפסקה וחורב המקדש בימי צדקיהו שהוא כ"ט לפרץ... ולפי שמלכות בית דוד בא מפרץ ופרץ כנגד הלבנה, הזכירו חכמי האמת בחידוש הלבנה ושלח לי סימנא 'דוד מלך ישראל חי וקיים'. והמאמר הזה על דרך פשוטו, כי קרא הלבנה בשם דוד, לפי שדוד בא מפרץ שהוא כנגד הלבנה, ועוד שהלבנה נקראת המאור הקטן וכתוב בודו (שמואל א' י"ז י"ד): 'דוד הוא הקטן'. ובאמרו חי וקיים כוונתו לומר נראית הלבנה!! דוד ומלכותו מכונים בשם לבנה מפני שמלכות בית דוד אכן העמידו את עצמם כמקבלים כלפי מלכות שמים, ולכן התנוסס עליהם כבוד הדר מלכותו יתברך, ודרס מלך הקב"ה על ישראל.

הבחינה הזאת - של תחושת מקבל הנקראת לבנה - רמוזה בשלושת האותיות המרכיבות את שמו של דוד המלך ע"ה. האות הראשונה של שמו היא דל"ת המורה על הדלות והעוני (כמבואר בשבת ק"ד ע"א), דבר זה מורה על כך שדוד המלך חש את עצמו באמת ובתמים כדל כלפי הקב"ה - "ואנוכי תולעת ולא איש" (תהלים כ"ב ז'). האות וא"ו מורה על בחינת 'ועוד', אשר מורה על ההשפעה שהושפעה עליו מגבוה, מה' יתברך. והאות דל"ת האחרונה מורה שעל אף שנתגדל וקיבל שפע עליון, בכל אופן לא יחס השפע לעצמו, ונשאר בבחינת דל כמו שהיה טרם שקיבל את השפע.

כיון שהלבנה היא שורש ענינה של מלכות בית דוד, על כן אותה מלכות מקבילה הקבלה מלאה למהלך הירח. על כן אנו אומרים בקידוש לבנה "דוד

מלך ישראל חי וקיים", שכל עוד שהלבנה מתחדשת סימן הוא שאותה בחינה הנקראת 'מקבל' קיימת עדיין בכלל ישראל, ומכוח אותה בחינה מלכות בית דוד חיה וקיימת!

עשו - חמה

זה לעומת זה עשה האלוקים. עשו, ועמלק שהוא מזרע עשו, הם בחינה הפוכה מאותה בחינה המתוארת לעיל. הם משולים לחמה ולא לירח. אמרו חז"ל (ב"ר ס"ג ע"ב): "אדם [אדם] תבשילו אדם 'הלעיטני נא מן האדום', ארצו אדומה 'ארצה שעיר שדה אדום'. גיבוריו אדומים שנאמר 'מגן גבוריהו מאדום'...". ומבאר המהר"ל (נצח ישראל פ"ז) כי שם אדם ראוי אל עשו, ולכן כל אשר שייך אליו נקרא בשם אדם. וכל זה מפני כי מקבל כוחו מן החמה אשר היא אדומה, וכדאיתא בב"ב (פ"ד ע"ב): 'האי שמשא סומקתא היא' י. ע"כ. משמעות הדבר הוא, שאדם ועמלק מתייחסים לצבעה האדום של החמה, כיון שהם מעמידים עצמם כחמה כלפי ה' ותולים כל הגדולה בעצמם. * על כן נצטוו מלכי בית דוד למחות את זכר עמלק, כדברי הרמב"ן (שמות י"ז ט"ז): "כי כאשר יהיה מלך בישראל יושב על כסא ה' ילחם בעמלק... כי כל מלך חייב להלחם בהם עד שימחו". והטעם לזה, מאחר שמלכות עמלק היא בבחינת 'חמה', עצם מציאותה מחשיכה את אותה הארה היוצאת ממלכות בית דוד שהיא בבחינת הארת הלבנה. על כן נצטוו מלכי ישראל למחות את עמלק, מפני שעיקר מגמתם היא לגלות את מלכותו יתברך בעולם ולהראות לעין כל שכל העולם תלוי בהשפעת הבורא כל רגע ורגע, וכל עוד שעמלק בעולם אין הגילוי יכול להיות שלם כי עמלק דוגלים בשיטה הפוכה בתכלית, וסוברים שהם המשפיעים בעצמם, ואינם תלויים בכוח עליון.

מלחמת משה ויהושע בעמלק

כתוב (שמות י"ז ט'): "בחר לנו אנשים", ומבאר רש"י: "לי ולך, השווהו לו, מכאן אמרו 'יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך'". ונשאלת השאלה, מדוע דווקא במלחמת עמלק גילתה התורה שיש לרב לכבד את תלמידו כמו שהוא מכבד את עצמו?

ביאור הדבר הוא, כי אותה מלחמה ראשונה בעמלק היתה מכוונת כנגד המלחמה האחרונה - הנצחון השלם והמלא על זרע עמלק, כמבואר ברמב"ן (שמות י"ז ט'): "והנה כל אשר עשו משה ויהושע עמהם בראשונה יעשו אליהו ומשיח בן יוסף עם זרעם, על כן התאמץ משה בדבר". מאחר ועמלק נלחם נגד הבחינה הנקראת מקבל, הרי כאשר ימחה זכרו כליל תושלם ותתגלה בחינת המקבל, ואז בחינת הלבנה תוכל לקבל את כל ההארה המוקרנת עליה, כמו שהיה קודם מיעוט הלבנה. ולכן דווקא במלחמה זו הושווה כוחו של המקבל

הגדול - יהושע שנמשל ללבנה (ב"ב ע"ה ע"א), לכוח המשפיע - משה, כיון שאז תתגלה הארת התיקון השלם העתידי כאשר בחינת הלבנה תקבל כל הארת השמש - "בחר לנו אנשים" - לי ולך, השווהו לו!!

34

יבוא יום שאור הלבנה כבר לא יתמעט וכלל ישראל יוסיפו אור, עצמה וחיות עד בלי די. באותו יום המיוחל יתוקן פגם הלבנה, ונתפוס עצמנו כמקבלים לגמרי, בכל עת ובכל מצב, בבחינת 'ידוי' - דל, ועוד, ובכל אופן - דל. ביום ההוא יושפע עלינו אורו יתברך במלואו: "ויהי רצון מלפניך ה' אלוקי ואלוקי אבותי למלאות פגימת הלבנה ולא יהיה בה שום מיעוט, ויהי אור הלבנה כאור החמה... כמו שהיתה קודם מיעוטה, שנאמר את שני המאורות הגדולים...".

35 דוד מלך ישראל

פלא עצום: כל המאורעות הטראגיים בשחר מעשה בראשית, סביב מדת הקנאה המה מתרחשים.

הלבנה מתמעטת, בשל קנאתה לשמש.

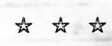
שני אחים המה, קין והבל. קס האחד על אחיו ויהרגהו. בשל מה? בשל קנאה.

חנה אף היא, מסיתה את בעלה לבגוד בציווי הבורא ולאכול מעץ הדעת. מה הניע אותה? מהו הדחף?

קנאה! (חז"ל).

האם לא יפלא!!

מדוע דווקא קנאה, מדוע ככה התחילה תורה את פרשיותיה. מדוע ככה התנהג העולם כבר מתחילתו...

אמר הכתוב: "מצרף לכסף וכוזר לזהב ואיש לפי מחללו" (משלי כז, כא). נחלקו ראשונים בביאורו. יש האומרים, כי הכוונה ב"לפי מחללו" היא, לפי מה שמחללים אותו. איך הוא בפיותיחם של הבריות. מה הבריות ואמרות עליו.

אך רבינו יונה בשערי תשובה (שער ג, קמח) מפרש, כי הכוונה היא, לפי מה שהוא מהלל. צא ובדוק מה הם מאווייו, מה הנה שאיפותיו, למה הוא חותר, לאלו דברים נתונות הערכותיו.

השאלה היא: הלא המצרף, הוא בית היוצר של הכסף, להיותו נקי, צורף מסיגין.

הכור, הוא בית ההיתוך לזחב המזוקק.

כלום ה"מהללו", הוא בית יוצר, או כור היתוך, ל"איש"!!

מהי, איפוא, ההשוואה.

הלא לכאורה, שלמה המלך הציע לנו כאן, דרך בדיקה של ה"איש". אם רצונך לדעת מהו, אם חפץ אתה להכירו, זו הדרך: "לפי מהללך".

אך מה בין זה, ל"מצרף" ול"כור"!!

★ ★ ★

ללמדך, כי אמנם כן. כור היתוך הוא זה, מצרף. משום שהשאיפה, אמנם מצרפת, מהתכת ובונה את אישיותו של האדם.

זהו הכח מחולל הפלאים, שברא הקב"ה, שמיד עם יצירתו של האדם ונטיעתו בבריאה ובגן עדן, יהא בכוחו לשאוף.

שאיפה זאת, אינה רק מדרבנת רבת תנופות, אלא מעצבת, בונה, משייפת, מכוונת ומגביהה, לשמי שמים.

לפי פירושים של המפרשים האחרים, התכוון שלמה המלך, לתדמיתו של האדם. אבל אף הם מודים, כי תדמית זאת, היא אמנם "מצרף" ו"כור".

— כח הוא שנטע הקב"ה באדם, לדאוג לתדמיתו. דאגה זאת, אינה רק דבר חיובי, אלא אף חיוני, מדרבן ובונה עצום.

כי ראתה חכמתו יתברך, לבנות את אישיותו של האדם וכוחותיו כד, שבניית תדמיתו, תהיה מרכז בכל עשיותיו ומפעליו. שיהא איכפת לו מה הבריות אומרות עליו. שירצה למצוא חן בעיני אלקים ואדם.

לכן, גם לפי פירושים של המפרשים, ה"מהללו", הוא לא רק בוחן ובדיקה, אלא מצרף וכוך.

ואף על פי כן, סובר רבינו יונה, כי לא די בכך. משום שיש כור ומצרף גדולים יותר, חשובים יותר, בעלי עוצמה רבה יותר.

הלא המה, הכלולים באותן להבות ולשונוות אש, התנוונות בכור ההיתוך והמצרף של השאיפה וכבשונוותיה.

★ ★ ★

השאיפה, מונעת בקיטור רב עוצמה, המורכב מבהירות ההכרה במטרת היעד, מכמיהה וצמאון, מכורח חיוניות הכיבוש וההשגה, ובעיקר, מנכונות העמל וההשקעה, בהשגת יחולים אלו.

כך רצתה חכמתו של הבורא עולם, כי תוענק לו לאדם עוצמה רבת תנופה, אשר תהא טמונה בשאיפה.

אך יחד עם זה, מכורח מתת ה"בחירה", גם לשאיפה שתי פנים, אשר חוט דק, בלתי נראה, מבדיל ביניהם.

{ — אשרי אדם מבחין בו.
— אומלל אדם המועד בו. }

סטייה קטנה, עלולה להפוך קערה על פיה, להפוך שאיפה לקנאה, צמאון וכמיהה, לתאוה. מפריחה ולבלוב, לחזלון ורקב.

— "קנאת סופרים תרבה חכמה" (בבא בתרא כב.). ולעומת זה, "ורקב עצמות קנאה" (משלי יד. ל).

מה בין "קנאת סופרים", לבין "קנאה"?

הקנאה, מפנה מבטה וחיציה אל האחר. מדוע יש לו לזולת. מדוע הוא דווקא בראש. מדוע הוא גדול הימנו.

קנאת סופרים, מפנה מבטה ומנופיה כלפי פנים, אל האני, אל הכמיהה והצמאון, להיות אף הוא "כמוהו", גדול יותר מכפי שהינו, קרוב יותר אל השם יתברך. כמיהה זאת, קנאה זאת, מרבה חכמה.

קנאה — "רקב עצמות קנאה".

"קנאת סופרים תרבה חכמה" — היא היא ה"שאיפה" לתעצומותיה.

★ ★ ★

עת הפציע הקב"ה את שחר ההיסטוריה, עם כינונם של מעשה בראשית, נברא האדם נזר הבריאה, אשר "כל שנה תחת רגליו" (תהילים ח, ז).

נברא האדם עם מכלול כוחותיו השמימיים. מלאכים היו מראים עליו באצבע בהשתאות. הקב"ה אומר להם למלאכים "חכמתו מרובה משלכם" (בר"ר יז, ד).

עם בריאתו, החל האדם להפעיל את תעצומותיו. בהירות מחשבתו, היתה לבלי השג. ראייתו, "מסוף העולם עד סופו" (חגיגה יב.). כולו רוחניות. עקבו היה מכחה גלגל חמה (ויק"ר כ, ב). צלילותו, בלתי מוערכת על ידי בני תמותה. בן אלמות היה בבריאתו. כל הבריאה עמדה למשמעתו, למשמרתו, לשרותו.

כל השגה שהיתה מופיעה, היתה מעוררת מיד תנופת כמיהה, צמאון ושאיפה להישגים דומים. הכל עמדו מצפים ושואפים להיות משרתיו של הקב"ה, קרוביו, מתעלים ומתרוממים למעלה למעלה, במסילות האין סוף והנצח.

40 — השאיפה פעלה במלוא קיטורה, להשיג, לכבוש, להתעלות, להתקרב לבורא עולם, לעמוד במשימות, להרבות חכמה ודעת השם.

אך שם בפסגות, במרומי קרת, אירעו התקרים. שם, למעלה למעלה, אירעו סטיות. אמנם דקות, בלתי נראות, אך זהו הגבול. משעברו חוט דק זה, נפלו עמוק עמוק, משיאי הפריחה, אל תהומות הרקבון.

★ ★ ★

41 עמדה הלבנה מול השמש, משתאה אל מול אפשרויות השגותיה. הנה גם השמש, במלוא תעצומותיה, עומדת לעשות רצון קונה.

— מה שהשמש עושה, אינו נופל לחלקה של הלבנה. ממשלתה של השמש, עמדה מול עיניה של הלבנה. כמיהה עצומה אפפתה. צמאון אין דומה לו. כיצד מצליחים להגיע אל חלקה של השמש.

— אילו היתה הלבנה עומדת בצמאונה, בשאיפתה, היתה השמש הופכת לדוגמא, לרב רבן. הלבנה היתה לומדת הימנה, הולכת בעקבותיה, מתקדמת, עד כי אמנם שניהם, גם השמש גם הירח, היו "מלכים".

היתה נוכחת, כי גם אם למראית עין, "כתר אחד" מכתיר את שניהם, אך בכל זאת, כל כתר, שלימות יש בו, מלכות שלמה ומלאה, טריטוריה ענקית. לא רק שאינה חסרה דבר, אלא משתלמת והולכת, מתעלה ומתרוממת. גם הירח, היתה יכולה להיות שמש, כפי שהשמש, היא בעצם, גם ירח.

42

אך דא עקא, במרומי השאיפות, חדר כרסום כל שהוא, חלודה. נוצר סדק, חדרה "קנאה".

נוצר רקב.

התמעטה הלבנה...

השאיפה, הפכה לקנאה...

רחמנא ליצלן.

theme in the Torah. The story of Kayin and Hevel. is about jealousy. The story of Yosef and his brothers is about jealousy. The story of Shaul Hamelech and David Hamelech is about jealousy. Why does the Torah devote so much ink to the pitfalls of jealousy? Because human beings have to deal with jealousy day in day out, year after year, for all of their entire lives.

So what does this story tell us?

A lot.

*First, it tells us that jealousy is triggered not so much by objects as by people. We are not actually jealous of what they have but of their having it. It's not the thing itself that matters, but that they have it and we don't. Kayin did not fly into a murderous rage because his sacrifice was rejected. No, that wouldn't have been so terrible. It was that Hevel's sacrifice was accepted while his wasn't. That was more than he could bear.

44 The Gemara (Shabbos 152b) discusses the verse (Mishlei 14:30), "Urekav atzamos kin'ah. Jealousy rots the bones". What does this mean? The Gemara explains, "If a person is jealous in this world, his bones will decompose after he dies. But if he is not jealous in this world, his bones will remain intact after his death." In effect, one of the punishments for being jealous is post-mortem decomposition.

We know that Hashem punishes *midah keneged midah*, measure for measure. Therefore, there must be some connection between decomposition of the bones and being jealous. What is that connection?

*The connection, I believe, goes to the very root of jealousy. A person who is jealous is fundamentally unhappy with who he is. He would much rather be someone else. He is unhappy with his wife. He is unhappy with his family. He is unhappy with his job. He is unhappy with his position. He wants to be someone else. He rejects who he is, his atzmius, his very essence. Therefore, he loses his atzamos, his bones, to decomposition.

It is no coincidence that the Hebrew words for essence and bones are so closely related. If there is any part of the human body that symbolizes what the person is, it is his bones. When a person "feels something in his bones," it penetrates to his very essence. Therefore, when a person is jealous and denies his essence, he causes the decomposition of his bones.

45

There is only one answer to these questions. It is a rock-solid, fundamental belief in the Creator of the Universe. A person must have a profound conviction that the Creator formed him and placed him here on this earth for his own special role and that He has given him all the tools and the means he needs to fulfill that role. Faith is the key to overcoming jealousy.

• In *Mesilas Yesharim* (Ch.11), R' Moshe Chaim Luzatto writes that if people trusted in the hidden wisdom of Hashem they would have absolutely no reason to be jealous of what others possess. If a person truly believed that there is a Creator Who controls this world and sends people down to fulfill a unique purpose; if a person truly believed that the Creator watches over our every step and provides us with the ability to do what He wants us to do, how could he be jealous of someone else?

46

*The Rikanti writes that the *mitzvah* of *lo sachmod*, do not covet, is fundamental to all the *mitzvos* in the Torah. Let us stop and think about this for a moment.

47

*The *Aseres Hadibros* begin with *emunah* in theory, but they end with *emunah* in practice. *Lo sachmod*. Don't be jealous. That's *emunah* in practice. Don't be jealous of your neighbor's wife, because the wife He gave is you is one He wants you to have as a life partner. Don't be jealous of your neighbor's house, because the house He gave to you is the one in which He wants you to live. Don't be jealous of your neighbor's donkey, because that donkey is meant to be that person's donkey, not yours.

That's what *emunah* is all about. And if we put this into practice, our daily lives would be transformed.

48 We say every morning, "Baruch Atah Hashem Elokeinu Melech Haolam she'asah li kol tzorki. Blessed are You, Hashem our Lord, King of the Universe, Who has prepared for me all my needs." Let us think deeply about these words. Let us realize that if Hashem has indeed given us everything we need there is no reason to be jealous of anything or anyone else.

י"ש עוד מין קנאה אחרת שהיא טובה עד מאד. לקנאת קנאת ה' צבאות. לשביר מלחמות רשע ולהקים דגל התורה. וידוע מצלת פינחס. קנאי בן קנאי. בקנאו קנאת ה' צבאות. ויקרא לו השם שלום. וקנה נשתפחו שקט לוי.

הערות - בראשית

יא

50

הטעם שברא הקב"ה "שני מאורות" הוא עפ"י הגמ' (סנהדרין לה ע"א) מפני מה נברא אדם יחיד שלא יהיו המינים אומרים הרבה רשיות כשמים נמצא שהרובי מתנגד לאחדות וכיון שתכלית הבריאה שיראה אחדותו יתברך. אין שני מלכים משתמשים בכתר אחד והלבנה טענה שצריך לברא באופן שתהי' מלכותו ית' גלויה ואחדותו ברורה.

אמר לה הקב"ה לך ומעטי את עצמך ולכאורה צ"ב אם צודקת למה לא מיעט הקב"ה בעצמו אחד מהם ואם לא צודקת יאמר לה שאינה צודקת. אמנם הקב"ה אמר לה: לי יש טעם לזה כמבואר לקמן בעזה"ש, אמנם אם את מרגישה כך טענתך נכונה מאד וע"ז יש עצה אחת שאף תמעיט את עצמך ותקבלי עליך ממשלת השמש ואז יבורר אחדותו יתברך שאין כבר רק כה יחיד ולך אין זה מעוט כי מאי נ"מ לך אם את גדולה או קטנה כיון שעל ידך מתברר אחדותו ית' זה תכלית כל

הנבראים והשגת תכליתך. והלכה הלבנה בעצתו והמעטה את עצמה אבל לא רק מעטה רק בטלה עצמה לגמרי לגבי השמש ומקבלת אורה רק ע"י השמש ואין לה מעצמותה כלום כדי לברר אחדותו יתברך וזהו גדלותה וזה האור הגדול שזורה מן הלבנה למרות שהשמש מפיעה גדלותו יתברך ברוב אורה - הלבנה מפרסמת אחדותו ברוב מיעוטה וביטול עצמותה לכבודו יתברך ולבידור אחדותו.

וזהו ענין הפיוס שהקב"ה הרבה צבאה ונתן לה הכוכבים שהולכים עמה ואמרו ע"ז חז"ל משל (מד"ר פו. ו) "ואת הכוכבים - א"ר אחא משל למלך שהיו לו שני אפטרופסים אחד שולט בעיר ואחד שולט במדינה אמר המלך הואיל ומיעט עצמו זה להיות שולט בעיר גזר אני עליו בשעה שהוא יוצא תהא כל אוכלוסיה יוצאה עמו ובשעה שיהא נכנס בולי ודימוס נכנסת עמו [פי' הערוך-חילות] כך אמר הקב"ה הואיל ולבנה זו מיעטה עצמה להיות שולטת בלילה גזר אני עליה בשעה שהיא יוצאת שהיו הכוכבים יוצאים עמה ובשעה שהיא נכנסת יתן הכוכבים נכנסים עמה", ע"כ. גלוי הלבנה ולוי הכוכבים לכבודה הוא מפני שמיעטה עצמה